

STRESZCZENIE DOKTORATU W JĘZ. POLSKIM

WPŁYW SAMOREGULACJI, METAPOZNANIA I STRATEGII UCZENIA SIĘ NA NAUKĘ
JĘZYKA ANGIELSKIEGO NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO:
STUDIUM POLAKÓW I JEMEŃCZYKÓW UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA ANGIELSKIEGO
JAKO OBCEGO

THE EFFECT OF SELF-REGULATION, METACOGNITION AND LEARNING
STRATEGIES ON ENGLISH LANGUAGE LEARNING AT THE TERTIARY LEVEL:
A STUDY OF POLISH AND YEMENI EFL LEARNERS

Ammar Al-Khawlani

Niniejsza rozprawa koncentruje się wokół trzech głównych pojęć: samoregulacji, metapoznania i strategii uczenia się języków obcych. W swoim modelu Strategicznej samoregulacji uczenia się języków, Oxford (2017) uwzględnia metapoziom strategii uczenia się, wprowadzając metastrategiczną regulację, która włącza do modelu koncepcje metapoznania i samoregulacji. W świetle tych ściśle powiązanych ze sobą pojęć, tj. metapoznania, samoregulacji i strategii uczenia się języka, niniejsza rozprawa koncentruje się na zbiorczym zbadaniu tych pojęć w dziedzinie nauki języka angielskiego. Studium to jest szczególnie ważne, ponieważ bada te koncepcje w kontekście uczenia się języka angielskiego jako obcego na poziomie szkolnictwa wyższego na sposób porównawczy – pomiędzy uczniami polskimi i jemeńskimi.

Celem niniejszej rozprawy jest porównanie różnic pomiędzy polskimi i jemeńskimi studentami studiów filologii angielskiej pierwszego stopnia (licencjackich) w zakresie ich świadomości metapoznawczej (MA), samoregulacji uczenia się (SRL) oraz strategii uczenia się języków obcych (LLS); zbadanie, w jaki sposób różne konteksty uczenia się mogą wpływać na MA, jaki jest wpływ poziomu świadomości metapoznawczej na wybór SRL i LLS, a także zbadanie związków między koncepcjami świadomości metapoznawczej, samoregulacji i strategii uczenia się języków obcych oraz ich wzajemnego wpływu. Każdy z tych celów został sformułowany w jednym głównym pytaniu badawczym. Aby odpowiedzieć na pytania badawcze, w badaniu zastosowano połączone narzędzie badawcze o nazwie Metacognitive Awareness Self-Regulated Language Learning Strategies (MASRLLS). Kwestionariusz MASRLLS składa się z Inwentarza Świadomości Metapoznawczej (MAI) służącego do pomiaru świadomości metapoznawczej, Kwestionariusza Zmotywowanych Strategii Uczenia Się (MSLQ, część

dotycząca strategii) do pomiaru samoregulacji uczenia się oraz Inwentarza Strategii Uczenia się Języków (SILL) do pomiaru strategii uczenia się języków obcych.

W swobodnej metodzie porównawczej **pierwsze pytanie badawcze** bada różnice między polskimi i jemeńskimi studentami w odniesieniu do ich MA, SRL i LLS. Uczestnicy (231 studentów polskich i 189 studentów jemeńskich) odpowiedzieli na pytania zawarte w kwestionariuszu badawczym. Jeśli chodzi o MA, obie grupy wykazują ogólny średni poziom świadomości metapoznawczej, jednak studenci z Jemenu deklarują znacząco wyższy poziom świadomości metapoznawczej w zakresie planowania, monitorowania i ewaluacji, podczas gdy polscy studenci uzyskują znacząco wyższy wynik w zakresie wiedzy deklaratywnej. Podobnie, w SRL studenci jemeńscy uzyskują znacząco wyższe wyniki niż polscy w zakresie krytycznego myślenia, samoregulacji metapoznawczej i partnerskiego uczenia się. Rozwinięcie i powtórzenia (*elaboration and rehearsal*) to najbardziej preferowane strategie SRL wśród polskich studentów, a regulacja wydatkowanego wysiłku i samoregulacja metapoznawcza (*effort regulation and metacognitive self-regulation*) to najbardziej preferowane strategie wśród studentów jemeńskich; obie grupy stosują w stopniu najmniejszym partnerskie uczenie się (*peer learning*). Studenci polscy w większym stopniu niż studenci jemeńscy stosują strategie poznawcze i kompensacyjne, a studenci jemeńscy w większym stopniu niż studenci polscy wykorzystują strategie pamięciowe i metapoznawcze.

Drugie pytanie badawcze dotyczy osobno kontekstu polskiego i jemeńskiego. W kontekście Jemenu skupiono się na zbadaniu różnic między studentami Wydziału Sztuk a studentami Wydziału Edukacji w zakresie MA, SRL i LLS. Analizy danych nie wykazują znaczących różnic między obiema grupami dla większości podkategorii MA, SRL i LLS, z wyjątkiem samoregulacji poznawczej i metapoznawczej, gdzie studenci Wydziału Sztuk uzyskali znacząco wyższe wyniki niż studenci Wydziału Edukacji. W kontekście polskim celem było zbadanie różnic między jedną sesją stacjonarną a trzema sesjami online w odniesieniu do MA, SRL i LLS. Dane z sesji stacjonarnej zostały zebrane przed wybuchem epidemii COVID-19, a dane z trzech sesji online – po wybuchu epidemii COVID-19. Respondenci uczestniczący w sesji stacjonarnej uzyskali wyższe wyniki w ogólnym pomiarze MA w porównaniu z sesjami online, uzyskali jednak niższe wyniki w ogólnym badaniu SRL, przy czym różnica nie jest istotna statystycznie. Jeśli chodzi o LLS, respondenci w sesjach online znacząco zwiększyli użycie

strategii pamięciowych i metapoznawczych, a jednocześnie znacząco zmniejszyli użycie strategii afektywnych.

Pytanie trzecie ma na celu zbadanie różnic między podgrupami poziomu MA (niski, średni i wysoki) w odniesieniu do wykorzystania SRL i LLS. Istnieją znaczące różnice między trzema podgrupami zarówno w korzystaniu z SRL, jak i z LLS. Studenci z wyższym poziomem MA są bardziej samoregulujący się i częściej niż inni stosują LLS. Warto również zauważyć, że kolejność najbardziej preferowanych strategii różni się znacznie w tych trzech podgrupach. **Pytanie czwarte** dotyczy związków między MA, SRL i LLS oraz tego, jak mogą one wpływać na siebie nawzajem. Wyniki analiz korelacyjnych wskazują na istotną dodatnią i stosunkowo wysoką korelację ($r = .55$) między MA i SRL, istotną dodatnią i stosunkowo wysoką korelację ($r = .50$) między MA i LLS oraz umiarkowaną dodatnią i istotną korelację ($r = .40$) między SRL i LLS. Wyniki analiz SEM pokazują, że MA istotnie wpływa na SRL, gdzie 70% wariacji SRL jest wyjaśnione przez MA, MA istotnie wpływa na LLS, ponieważ wyjaśnia 65% wariacji LLS, a SRL istotnie wpływa na LLS, gdzie 60% wariacji LLS jest wyjaśnione przez SRL.

Podsumowując, pytania postawione w tej rozprawie empirycznie udowodniły kilka kwestii. Po pierwsze, istnieją znaczące różnice między polskimi i jemeńskimi uczniami w odniesieniu do ich MA, SRL i LLS. Kontekst uczenia się może mieć wpływ na ogólne metapoznanie, samoregulację i wykorzystanie LLS. Po drugie, nagłe przejście z trybu stacjonarnego na tryb nauki online w kontekście polskim zaowocowało nieoczekiwanymi wynikami w zakresie umiejętności takich jak planowanie, ocena, opracowywanie i strategie kompensacyjne; jednocześnie zaobserwowano zauważalny wzrost umiejętności w zakresie pamięci, metapoznania, krytycznego myślenia i uczenia się od rówieśników. Po trzecie, poziom metapoznania znacząco wpływa na ich samoregulację i wybór LLS. Po czwarte, istnieją znaczące związki między MA, SRL i LLS.

Słowa kluczowe: metapoznanie, świadomość metapoznawcza, samoregulacja, samoregulowane uczenie się, strategie uczenia się języków obcych, Polska, Jemen